

Brüssel, 2. oktoober 2026
(OR. en)

13811/26

JAI 1224
FREMP 302

MENETLUSE TULEMUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Delegatsioonid
Teema:	Nõukogu järeldused rassismi ning sellega seotud vihkamise ja diskrimineerimise vormide vastase võitluse kohta Euroopa Liidus: põhiõiguste ja Euroopa väärtuste kaitsmine

Delegatsioonidele edastatakse lisas nõukogu järeldused rassismi ning sellega seotud vihkamise ja diskrimineerimise vormide vastase võitluse kohta Euroopa Liidus: põhiõiguste ja Euroopa väärtuste kaitsmine, mille nõukogu kiitis heaks 2. oktoobril 2026 toimunud 4197. istungil.

**EELNÕU: NÕUKOGU JÄRELDUSED rassismi ning sellega seotud vihkamise ja
diskrimineerimise vormide vastase võitluse kohta Euroopa Liidus:
põhiõiguste ja Euroopa väärtuste kaitsmine**

Euroopa Liidu Nõukogu,

- a. **VÕTTES ARVESSE** Euroopa Liidu lepingut, eriti selle preambulit, artikli 3 lõiget 3 ja artiklit 6, ning eelkõige artiklit 2, mille kohaselt rajaneb liit sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine, mis on liikmesriikide ühised väärtused ühiskonnas, kus valitsevad pluralism, mittediskrimineerimine, sallivus, õiglus, solidaarsus ning naiste ja meeste võrdõiguslikkus;
- b. **VÕTTES ARVESSE** Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikleid 10 ja 19 ning artikli 67 lõiget 3, millest viimane kohustab liitu püüdma tagada kõrge turvalisuse taseme kuritegevuse, rassismi ja ksenofoobia ennetamise ja nende vastu võitlemise meetmetega;
- c. **VÕTTES ARVESSE** Euroopa Liidu põhiõiguste hartat;
- d. **VÕTTES ARVESSE** nõukogu 29. juuni 2000. aasta direktiivi 2000/43/EÜ, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtte sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust (rassilise võrdõiguslikkuse direktiiv);
- e. **VÕTTES ARVESSE** nõukogu 28. novembri 2008. aasta raamotsust 2008/913/JSK teatud rassismi ja ksenofoobia vormide ja ilmingute vastu võitlemise kohta kriminaalõiguse vahenditega;

- f. **VÕTTES ARVESSE** Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiivi 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded, mida on muudetud 17. juuni 2026. aasta direktiiviga 2026/1472 (kuriteoohvrite õiguste direktiiv), milles on konkreetselt nimetatud vihakuritegude ohvreid;
- g. **VÕTTES ARVESSE** nõukogu 12. märtsi 2021. aasta soovitus (EL) 2021/C 93/01 romade võrdõiguslikkuse, kaasamise ja osalemise kohta, milles tunnistati, et romavastasus on romade vastu suunatud rassismi erivorm, nende tõrjutuse ja diskrimineerimise algpõhjus ning suur takistus võrdõiguslikkusele; **TULETADES MEELDE** kohustust võidelda romavastasuse vastu, rakendades tõhusalt meetmeid, mille eesmärk on ennetada diskrimineerimist, vaenukõnet, vaenukuritegusid ja struktuurset tõrjutust ning nende vastu võidelda;
- h. **VÕTTES ARVESSE** nõukogu 7. mai 2024. aasta direktiivi (EL) 2024/1499 võrdõigusasutuste suhtes kohaldatavate nõuete kohta isikute võrdse kohtlemise valdkonnas sõltumata isiku rassilisest või etnilisest päritolust, isikute võrdse kohtlemise kohta tööhõive ja elukutse küsimustes sõltumata isiku usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest, naiste ja meeste võrdse kohtlemise kohta sotsiaalkindlustuse valdkonnas ning seoses kaupade ja teenuste kättesaadavuse ja pakkumisega ning millega muudetakse direktiive 2000/43/EÜ ja 2004/113/EÜ ning tunnistades võrdõigusasutuste olulist rolli diskrimineerimisvastaste õigusaktide jõustamisel ja diskrimineerimise ohvrite toetamisel;
- i. **VÕTTES ARVESSE** Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrust (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus) ning milles on kehtestatud vahendusteenuste kohustus võidelda ebaseadusliku sisu vastu;

- j. **VÕTTES ARVESSE** internetis leviva vaenukõne vastase võitluse tegevusjuhendit+ ning komisjoni, Euroopa digiteenuste nõukoja, digiteenuste koordinaatorite, kodanikuühiskonna organisatsioonide ja vahendusteenuste jätkuvat koostööd internetis leviva vaenukõne ennetamiseks ja selle vastu võitlemiseks;
- k. **VÕTTES ARVESSE** Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrust (EL) 2024/1689, millega nähakse ette tehisintellekti käsitlevad ühtlustatud õigusnormid ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 300/2008, (EL) nr 167/2013, (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, (EL) 2018/1139 ja (EL) 2019/2144 ning direktiive 2014/90/EL, (EL) 2016/797 ja (EL) 2020/1828 (tehisintellekti käsitlev määrus) ning millega edendatakse inimkeskse ja usaldusväärse tehisintellekti kasutuselevõttu, tagades samal ajal tervise, ohutuse ja põhiõiguste, sealhulgas mittediskrimineerimise õiguse kõrgetasemelise kaitse;
- l. **VÕTTES ARVESSE** nõukogu 16. detsembri 2024. aasta järeldusi tehisintellekti kasutamise kohta õigusvaldkonnas ning tunnistades tehisintellektisüsteemide tähtsust õiglase õigusemõistmise jaoks ja algoritmilise kallutatuse ohtu õiguskontekstis;
- m. **TULETADES MEELDE** nõukogu 4. märtsi 2022. aasta järeldusi rassismi ja antisemitismi vastase võitluse kohta; **VÕTTES ARVESSE** Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitatud ühisteatist „Vaenule pole kohta: Euroopa seisab ühiselt vastu vihkamisele“;
- n. **TULETADES MEELDE** nõukogu 15. oktoobri 2024. aasta avaldust juudi eluviisi edendamise ja antisemitismi vastu võitlemise kohta;

- o. **VÕTTES ARVESSE** komisjoni 9. detsembri 2021. aasta teatist „Kaasavam ja kaitsvam Euroopa: vaenukõne ja vaenukuritegude lisamine ELi kuritegude loetellu“ ja võttes teadmiseks edasised arengud selle valdkonna õigusloomeprotsessis;
- p. **TULETADES MEELDE** vajadust tagada rassilise diskrimineerimise kõigi vormide kõrvaldamise rahvusvahelise konventsiooni (ICERD) ülemaailmne ratifitseerimine ning täielik ja tõhus rakendamine, samuti vajadust rakendada Durbani deklaratsiooni ja tegevuskava ning vajaduse korral ratsionaliseerida ja ühtlustada nende järelmeetmete mehhanisme;
- q. **VÕTTES ARVESSE** Euroopa inimõiguste konventsiooni, mille osalised on kõik liikmesriigid, ja eriti selle artiklit 9 (mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadus), artiklit 10 (sõnavabadus) ja artiklit 14 (diskrimineerimise keelamine);
- r. **PIDADES TERVITATAVAKS** asjaolu, et Euroopa Komisjon on vastu võtnud ELi rassismivastase strateegia 2026–2030 ja selles esitatud põhimõttelised strateegilised lähenemisviisid, sealhulgas struktuurse rassismi vastu võitlemine, rassilise või etnilise päritolu ja muude diskrimineerimise aluste kohta võrdõiguslikkust käsitlevate andmete kogumise parandamine, diskrimineerimisvastaste õigusaktide täitmise tagamine, sotsiaalse võrdõiguslikkuse ja ühtekuuluvuse tugevdamine, rassilise vihkamise vastase kaitse tugevdamine, sealhulgas internetis, ning peamiste partnerluste tugevdamine ja edendamine kodanikuühiskonna organisatsioonide, võrdõiguslikkust edendavate asutuste ja rassismist mõjutatud kogukondadega, ja tunnistades samas, et konkreetseid riikliku tasandi meetmeid saavad kõige paremini kavandada liikmesriigid;
- s. **PIDADES TERVITATAVAKS** jätkuvaid jõupingutusi, mida teevad Euroopa Komisjon ja liikmesriigid rassismi, sealhulgas struktuurse rassismi ja internetis esineva rassismi vastu võitlemisel, eelkõige selle töö kujul, mida teevad liikmesriikide valitsuste esindajaid ja asjaomaseid rahvusvahelisi sidusrühmi ühendav rassismivastane eksperdirühm ning komisjoni rassismivastase võitluse koordinaator;

- t. **PIDADES TERVITATAVAKS** jätkuvalt jõupingutusi, mida teevad Euroopa Komisjon ja liikmesriigid vaenukõne ja vaenukuritegude vastu võitlemisel, eelkõige selle töö kujul, mida teeb liikmesriikide valitsuste, rahvusvaheliste organisatsioonide ja kodanikuühiskonna esindajaid ühendav vaenukõne ja vaenukuritegude vastu võitlemise kõrgetasemeline töörühm;
- u. **PIDADES TERVITATAVAKS** jätkuvalt jõupingutusi, mida teevad Euroopa Komisjon ja liikmesriigid antisemitismi vastu võitlemise ja juudi eluviisi edendamise ELi strateegia (2021–2030) rakendamisel, eelkõige selle töö kujul, mida teevad liikmesriikide valitsuste esindajaid, juudi kogukondade esindajaid ja muid asjaomaseid osapooli koondav töörühm ning antisemitismi vastu võitlemise ja juudi eluviisi edendamise koordinaator;
- v. **PIDADES TERVITATAVAKS** jätkuvalt jõupingutusi, mida teevad Euroopa Komisjon ja liikmesriigid moslemivastase vaenu¹ vastu võitlemisel, sealhulgas selle töö kujul, mida teeb komisjoni moslemivastase vaenu vastu võitlemise koordinaator ning mida tehakse moslemikogukondade ja kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajatega peetavates struktureeritud dialoogides, ning tunnistades, et moslemivastane vaen on diskrimineerimise erivorm, mis võib esineda nii usutunnistusel kui ka etnilisel päritolul põhineva diskrimineerimise kombinatsioonina, süvendada olemasolevat sotsiaal-majanduslikku ebasoodsat olukorda ning kahjustada moslemikogukondadesse kuuluvate isikute või sellistena tajutavate isikute põhiõigusi ja väärkust kogu liidus;

¹ Kõnealust nähtust nimetatakse mitmeti: mõnes liikmesriigis kasutatakse terminit „moslemivastane rassism“, teistes aga „moslemivastane vaen“ või muid sarnaseid termineid. Neid kahte terminit võidakse kasutada ka üheväärsetena. Käesolevates järeldustes kasutatud sõnastust ei tohiks tõlgendada nõukogu seisukohana selle suhtes, milliseid termineid tuleks kasutada.

- w. **PIDADES TERVITATAVAKS** jätkuvaid jõupingutusi, mida teevad Euroopa Komisjon ja liikmesriigid 2020.–2030. aastaks kehtestatud romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitleva ELi strateegilise raamistiku rakendamiseks (sealhulgas riiklike raamistike kaudu), milles osalevad ka roma kogukondade ja kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajad, ning eelkõige pühendumust romavastasuse kui ühe rassismi ja diskrimineerimise erivormi vastu võitlemisele, samuti komisjoni poolt 2030. aastaks seatud ELi peamiste eesmärkide saavutamiseks;
- x. **VÕTTES ARVESSE** Euroopa Nõukogu rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjoni (ECRI) tehtud tööd, eelkõige 4. oktoobril 1996 vastu võetud üldist poliitilist soovitus nr 1 rassismi, ksenofoobia, antisemitismi ja sallimatuse vastu võitlemise kohta, 16. märtsil 2000 vastu võetud ja 8. detsembril 2021 läbi vaadatud üldist poliitilist soovitus nr 5 moslemivastase rassismi ja diskrimineerimise ennetamise ja nende vastu võitlemise kohta, 25. juunil 2004 vastu võetud ja 1. juulil 2021 läbi vaadatud üldist poliitilist soovitus nr 9 antisemitismi ennetamise ja selle vastu võitlemise kohta ning 24. juunil 2011 vastu võetud ja 1. detsembril 2020 läbi vaadatud üldist poliitilist soovitus nr 13 romavastasuse ja romade diskrimineerimise vastu võitlemise kohta;
- y. **VÕTTES ARVESSE** Euroopa Nõukogu ministrite komitee tehtud tööd, eelkõige 2022. aasta 20. mai soovitus CM/Rec(2022)16 vaenukõne vastu võitlemise kohta ja 2024. aasta 7. mai soovitus CM/Rec(2024)4 vaenukuritegude vastu võitlemise kohta;
- z. **VÕTTES ARVESSE** ÜRO Peaassamblee 2024. aasta 17. detsembri resolutsiooni 79/174 usu- ja veendumusvabaduse kohta, milles mõistetakse teravalt hukka igasugune usutunnistusel või veendumustel põhinev sallimatus, diskrimineerimine ja vägivald;

- aa. **VÕTTES ARVESSE** ÜRO Peaassamblee 2024. aasta 17. detsembri resolutsiooni 79/193, millega kuulutatakse välja teine rahvusvaheline Aafrika päritolu inimeste aastakümme 2025–2034, tuletades meelde kohustusi, mis tulenevad Durhani deklaratsioonist ja tegevuskavast, milles tunnistatakse riiklike meetmete ja rahvusvahelise koostöö tõhustamise tähtsust, ning kõnealuses deklaratsioonis esitatud tungivaid üleskutseid, et Aafrika päritolu inimesed osaleksid kõigis ühiskonna poliitilistes, tsiviil-, majanduslikes, sotsiaalsetes ja kultuurilistes aspektides;
- bb. **VÕTTES ARVESSE** ÜRO Inimõiguste Nõukogu resolutsiooni 47/21, mis käsitleb aafriklaste ja Aafrika päritolu inimeste inimõiguste ja põhivabaduste edendamise ning nende õiguskaitseametnike poolse liigse jõu kasutamise ja inimõiguste muude rikkumiste eest kaitsmise nimel põhjalike muudatuste tegemist, et saavutada rassiline õiglus ja võrdõiguslikkus, ning tunnistades, et diskrimineerivatel profileerimistavadel on kahjulik mõju sotsiaalsele ühtekuuluvusele ja need võivad viia rassilise diskrimineerimiseni;
- cc. **VÕTTES ARVESSE** ÜRO Peaassamblee 2022. aasta 15. märtsi resolutsiooni 76/254, milles kuulutati 15. märts rahvusvaheliseks islamofobia vastu võitlemise päevaks;
- dd. **VÕTTES ARVESSE** ÜRO Peaassamblee 2022. aasta 20. jaanuari resolutsiooni 76/250 holokausti eitamise kohta;

- ee. **TUNNISTADES**, et rassismi võidakse kogeda kogu elu jooksul, nii et see kuhjub ja tekitab püsivaid tõkkeid, mida tihti nimetatakse struktuurseks rassismiks, mille mõju võib olla kahjulikum kui üksikud rassilise diskrimineerimise juhtumid, kuna see röövib juurdepääsu võrdsetele võimalustele ja võib püsida põlvkondade jooksul, ning et sellised tõkked võivad rohkeneda, kui rassiline või etniline päritolu kombineerub² selliste muude omadustega nagu sugu, puue, vanus, usutunnistus või veendumused, seksuaalne sättumus või sooline identiteet, nagu Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet on põhjalikult dokumenteerinud;
- ff. **TUNNISTADES** kodanikuühiskonna organisatsioonide määravat rolli rassismi ning sellega seotud vaenu ja diskrimineerimise vormide vastu võitlemisel, olles samal ajal sügavalt mures kodanikuühiskonna tegutsemisruumi ahenemise pärast, sealhulgas desinformatsioonikampaaniate, internetis leviva vaenukõne, rahastamise vähendamise, õigusliku ahistamise ja füüsiliste ähvarduste pärast, mis on suunatud rassismivastaste organisatsioonide, aktivistide ja inimõiguste kaitsjate vastu, **VÄLJENDADES** seetõttu **HEAMEELT** kodanikuühiskonna strateegia vastuvõtmise üle ning **TULETADES MEELDE** Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta direktiivi (EL) 2024/1069, milles käsitletakse avalikus elus osalevate isikute kaitsmist ilmselgelt põhjendamatute nõuete või kuritarvituslike kohtumenetluste (avalikus elus osalemise vastased strateegilised hagid ehk vaigistushagid) eest;
- gg. **TUNNISTADES**, et internetiplatvormid ja kujunemisjärgus tehnoloogiad võivad hõlbustada ebaseadusliku vaenukõne, rassismi, ksenofoobia ja muude diskrimineeriva sisu vormide, sealhulgas mustanahaliste vastu suunatud rassismi, aasialaste vastu suunatud rassismi, moslemivastase vaenu ja romavastasuse ning antisemitismi kiiret levikut ja võimendamist, samuti et algoritmilised süsteemid ja generatiivne tehisintellekt võivad tekitada, taastoota või süvendada olemasolevaid ühiskondlikke eelarvamusi ning aidata kaasa kahjuliku sisu levikule internetis ja sihitud desinformatsioonikampaaniatele;

² Nende tegevuste läbiviimisel võivad võrdõigusasutused võtta arvesse spetsiifilisi ebasoodsaid olukordi, mis tulenevad interseksionaalsest diskrimineerimisest, mille puhul diskrimineerimine toimub korraga mitmel alusel, mille suhtes kehtib kaitse direktiivi (EL) 2024/1499 artikli 5 lõike 2 alusel.

- hh. **TUNNISTADES**, et rassism võib põhjustada konkreetset ja mõõdetavat ebavõrdsust, sealhulgas tööhõive, eluaseme, hariduse, tervishoiu ja avalikus elus osalemise vallas, kusjuures diskrimineerimise läbipõimunud vormid võivad seda veelgi süvendada, ning et OECD hiljutiste hinnangute kohaselt läheb rassiline või etniline diskrimineerimine ELile saamata jäänud SKPna igal aastal maksma kuni 12,7 miljardit eurot, mis näitab selgelt, et rassismivastane võitlus ei ole mitte ainult moraalne ja õiguslik kohustus, vaid ka strateegiline investering Euroopa heaolu ja ühtekuuluvusse;
- ii. **VÄLJENDADES HEAMEELT** töö üle, mida Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet (FRA) on teinud võrreldavate andmete kogumiseks rassismi ning sellega seotud vaenu ja diskrimineerimise vormide kogemise kohta;
- jj. **TUNNISTADES** suure murega, et rassism kahjustab ühiskonda mitmel moel, kuivõrd selle tõttu kogevad paljud Euroopas diskrimineerimist ning see mõjutab nende inimväärikust, eluvõimalusi, jõukust, heaolu ja sageli ka isiklikku turvalisust;
- kk. **TUNNISTADES** suure murega, et moslemivastase vaenu, sealhulgas moslemite vastu suunatud rünnakute sagenemine on viinud selleni, et paljud moslemid kasutavad avalikus ruumis, töökohal, ühiskondlikus elus või hariduses osalemisel toimetulekumehhanisme, et vältida häbimärgistamist, diskrimineerimist või vaenulikkust;
- ll. **TUNNISTADES** suure murega, et antisemitismi märkimisväärne suurenemine, eelkõige jõhkrate terrorirünnakute järel, mille Hamas ja teised terrorirühmitused panid Iisraeli vastu toime 7. oktoobril 2023, sõda, mis puhkes seejärel Gazas, ja muud konfliktid Lähis-Idas on tõsiselt mõjutanud juudi eluviisi Euroopas. Rünnakud juutidele kuuluvate ruumide ja juutide enda vastu ning antisemitism, mis mõjutab inimesi igapäevaelus, on viinud selleni, et paljud juudid varjavad avalikus ruumis, töökohal ja koolides või kõrgkoolides oma identiteeti,

Euroopa Liidu Nõukogu

1. **TULETAB MEELDE**, et rassism on vastuolus liidu aluspõhimõtete ja -väärtustega ning kahjustab sotsiaalset ühtekuuluvust, võrdsust ja kõigi inimeste täielikku osalemist ühiskonnas, ning rõhutab vajadust kooskõlastatud jõupingutuste järele, millesse oleksid kaasatud liidu institutsioonid ja asutused, liikmesriigid, piirkondlikud ja kohalikud ametiasutused, võrdõiguslikkust edendavad asutused, sotsiaalpartnerid, erasektor ja kodanikuühiskond;
2. **KINNITAB TAAS** oma kindlat kavatsust võidelda rassismi vastu terviklikul ja pideval viisil, sealhulgas seeläbi, et lõimib rassismivastase võitluse asjakohastesse liidu poliitikavaldkondadesse ning edendab korrapäraseid mõttevahetusi asjaomastes nõukogu koosseisudes ja töörühmades.

Pidades silmas subsidiaarsuse põhimõtet, kutsub Euroopa Liidu Nõukogu liikmesriike üles tegema järgmist:

I. ELi rassismivastaste strateegiate ja võrdõiguslikkuse raamistike rakendamine

3. **TOETAMA** ELi rassismivastase strateegia 2026–2030 jõulist rakendamist riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, täpsemalt tegema tihedat koostööd komisjoni määratud koordinaatoriga, looma partnerlusi ja tagama piisava toetuse kodanikuühiskonna organisatsioonidele ning aitama kaasa rassismivastaste eesmärkide integreerimisele asjakohastesse poliitikavaldkondadesse, sealhulgas haridus, tööhõive, eluase, terviseturve ja digiüleminek, ühtlasi jagama komisjoniga korrapäraselt teavet edusammude ja raskuste kohta;
4. **TOETAMA** antisemitismi vastu võitlemise ja juudi eluviisi edendamise ELi strateegia (2021–2030) käimasolevat rakendamist, tehes tihedat koostööd komisjoni määratud koordinaatoriga, et tagada tõhus rakendamine, sealhulgas toetusmeetmed, mille eesmärk on edendada juudi eluviisi kogu ELis;

5. **KINNITAMA TAAS OMA PÜHENDUMUST** käimasolevale tööle võitluses moslemivastase vaenu vastu, mis võib esineda nii usutunnistusel kui ka etnilisel päritolul põhineva diskrimineerimise kombinatsioonina, ning tagama seejuures, et kõigi rassismi vormide suhtes rakendatavad horisontaalsed rassismivastased meetmed leevendavad ka moslemivastast vaenu;
6. **TAGAMA** romasid käsitlevate riiklike strateegiliste raamistike rakendamise kooskõlas aastateks 2020–2030 kehtestatud romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitleva ELi strateegilise raamistikuga, pöörates erilist tähelepanu romavastase käsitlemisele ning konkreetsete edusammude tegemisele romade hariduse, tööhõive, eluaseme ja tervishoiu valdkonnas;
7. **TAGAMA** ELi diskrimineerimisvastase õigusraamistiku tõhusa kohaldamise, sealhulgas juhtudel, kui esineb läbipõimunud diskrimineerimist rassilise või etnilise päritolu alusel ning ühtaegu ka muudel diskrimineerimise alustel, sealhulgas sugu, puue, vanus, usutunnistus või veendumused või seksuaalne sättumus; ühtlasi **TUGEVDAMA** täitmise tagamise mehhanisme ja õiguskaitsevahendeid selliste õiguste puhul, mis puudutavad tööhõivet, sotsiaalkaitset, tervishoidu ja haridust ning kaupade ja teenuste, sealhulgas eluaseme kättesaadavust ja pakkumist, et tagada õiguse järjepidev kohaldamine kogu liidus;
8. **EDENDAMA** jõupingutusi sotsiaal-majandusliku võrdõiguslikkuse tagamiseks, sealhulgas sotsiaal-majanduslikku kaasamisse investeerimise kaudu, et käsitleda struktuurse rassismi mõju, näiteks sellistes valdkondades nagu haridus, tööhõive, juurdepääs teenustele ja eluase;

II. Konkreetsete rassismi ning sellega seotud vihkamise ja diskrimineerimise vormidega tegelemine ning sihipäraste riiklike meetmete ettevalmistamine

9. TÖÖTAMA VÄLJA, VÕTMA VASTU, RAKENDAMA VÕI UUENDAMA

rassismi ja rassilise diskrimineerimise vastu suunatud sihipäraseid meetmeid, eelkõige riiklike tegevuskavasid, programme ja strateegiaid, tagades, et need on kooskõlas Euroopa ja rahvusvaheliste standarditega, võitlevad struktuurse rassismi vastu, lähtuvad interseksionaalsest lähenemisviisist ning et nende suhtes kohaldatakse pidevat järelvalvet ja neid hinnatakse korrapäraselt; samuti võtma vajaduse korral vastu sihtotstarbelised strateegilised lähenemisviisid rassismi konkreetsete vormidega tegelemiseks ning kaaluma riiklike koordinaatorite määramist, et tugevdada koordineerimist, vastutust ja sidusrühmade kaasamist;

10. TUNNISTAMA, et rassismi ja diskrimineerimise eri vormid võivad eri riikides ja kontekstides esineda ja avalduda erinevalt ning et iga liikmesriik suudab viisil, mis on asjaomase riigi kontekstis asjakohane, kõige paremini oma riiklikud tegevuskavad, programmid või strateegiad välja töötada, et ennetada rassismi ja diskrimineerimist oma ühiskonnas ning sellega tegeleda;

11. TUNNISTAMA, et kuigi antisemitism ja rassism kattuvad põhjusel, et mõlemad nähtused eitavad üksikisikute võrdõiguslikkust, on need oma omadustelt erinevad ja vajavad kindlakäelist poliitilist reageerimist, milles võetakse arvesse nii nende eripärasid kui ka sarnasusi; **VÕTMA KOHUSTUSE**, et jätkuvalt rakendatakse ja viiakse ellu ELi strateegiat antisemitismi vastu võitlemiseks ja juudi eluviisi edendamiseks (2021–2030), kuna see on endiselt ELi peamine antisemitismivastast võitlust käsitlev poliitikadokument. Kooskõlas oma varasema kohustusega julgustatakse komisjoni ja kõiki liikmesriike jätkama Holokausti Mälestamise Rahvusvahelise Ühenduse (IHRA) antisemitismi õiguslikult mittesiduva esialgse määratluse kasutamist;

- 12. TUGEVDAMA** võitlust romavastasuse kui rassismi ja diskrimineerimise konkreetse vormi vastu, sealhulgas edendades teadlikkuse suurendamise eesmärgil Holokausti Mälestamise Rahvusvahelise Ühenduse (IHRA) romavastasuse / romavastase diskrimineerimise õiguslikult mittesiduva esialgse määratluse kasutamist;
- 13. TEGELEMA** mustanahaliste vastu suunatud rassismi kui rassismi konkreetse vormiga, mis on sügavalt juurdunud ajaloolises pärandis, sealhulgas kolonialismis, orjastamises ja rändes, ning tunnistama, et see vajab püsivat tähelepanu riiklikes tegevuskavades, programmides ja strateegiates, vastavalt riigisisestele vajadustele, ning ELi tasandi strateegiates;
- 14. TUNNISTAMA**, et moslemivastane vaen³ võib olla moslemite või moslemiteks peetavate inimeste vastu suunatud diskrimineerimise konkreetne vorm, mis hõlmab vaenu ja eelarvamusi, mis võivad esineda usulise ja kultuuril põhineva ning etnilise diskrimineerimise kombinatsioonina, ning et see vajab püsivat tähelepanu riiklikes tegevuskavades, programmides või strateegiates, ning ELi tasandi strateegiates;

III. Internetis ja väljaspool seda esineva vaenukõne, vaenukuritegude ja diskrimineerimise vastane võitlus

- 15. JÄTKAMA** ELi raamistikus esinevate allesjäänud puuduste hindamist seoses vaenukõne- ja vaenukuritegudevastase võitlusega, võttes arvesse nende tõsist mõju üksikisikutele, sotsiaalsele ühtekuuluvusele ja demokraatlikele väärtustele kogu ELis;

³ Käesolevates järeldustes kasutatud sõnastust ei tohiks tõlgendada nõukogu seisukohana selle suhtes, milliseid termineid tuleks moslemivastasele vaenule ja/või rassismile viitamiseks kasutada.

16. **TUNNISTAMA**, et geopoliitilised arengud, ühiskondlikud kriisid ja uute digitehnoloogiate üha suurem kasutamine võivad tuua kaasa rassismi ning sellega seotud vaenu ja diskrimineerimise vormide, ebaseadusliku vaenukõne ja vaenukuritegude kasvu liidus, ning **VÕTMA KOHUSTUSE** tagada, et liikmesriikide asutused on valmis sellistele arengutele kiiresti ja tõhusalt reageerima, sealhulgas järgmiste meetmete abil:

- suurendama õiguskaitse- ja kriminaalõigusasutuste suutlikkust vaenukuritegude ja ebaseadusliku vaenukõne tuvastamisel, registreerimisel, uurimisel ja nende eest vastutusele võtmisel, tugevdades samal ajal ka nende suutlikkust austada inimõigusi, eelkõige arvamus- ja väljendusvabaduse õigust kui demokraatliku ühiskonna alust;
- pakkuma vajaduse korral, ja ilma et see piiraks õigusasutuste sõltumatust ja kohtusüsteemi korralduse erinevusi liidus, sihipäraseid koolitusvõimalusi õiguskaitsetöötajatele, kohtusüsteemi osalejatele ja avalikele teenistujatele rassilise kallutatuse, diskrimineeriva profileerimise ja vaenukuritegude tuvastamise ja nende vastu võitlemise kohta;
- tagama, et ohvritel on tõhus õiguse teabele, kaitsele, toele ja juurdepääsule õigusemõistmisele;

17. **JULGUSTAMA** kõigi rassismi ning sellega seotud eri vormi vaenu- ja diskrimineerimisjuhtumite ohvreid ja tunnistajaid nendest juhtumitest teatama ning uurima võimalusi, kuidas **PARANDADA** kaebuste esitamise süsteeme, sealhulgas alternatiivsete kuriteost teatamise mehhanismide (näiteks veebipõhised teatamisvahendid, mis pakuvad kaebuse esitajale soovi korral anonüümsust) asjakohase kasutamise kaudu, tagades samal ajal, et kaebuse esitajat toetatakse kogu protsessi vältel;

18. **TUGEVDAMA** õiguskaitseasutuste ning kodanikuühiskonna ja ohvriabiorganisatsioonide mehhanisme, et teha võimaluse korral koostööd rassismi ning sellega seotud eri vormi vaenu- ja diskrimineerimisjuhtumite jälgimisel, et saada igas liikmesriigis sellistest juhtumitest täielikum ülevaade, tagades samal ajal kodanikuühiskonna organisatsioonide sõltumatuse ja seda kaitstes, ning **TEGELEMA** probleemiga, mis on seotud sellega, et asjaomastele osalejatele teatatakse rassilisest diskrimineerimisest ning rassistlikest vaenukuritegudest ja rassistlikust vaenukõnest (sealhulgas internetis) väga vähe; selleks suurendatakse usaldust mõjutatud kogukondade, õiguskaitseasutuste ja avaliku halduse vahel;
19. **TAGAMA** etnilistesse ja usulistesse vähemusrühmadesse kuuluvate isikute, sealhulgas nende kultuurilise tähtsusega paikade, pühakodade ja mälestuspaikade turvalisuse ning võtma asjakohaseid kaitsemeetmeid usulistel ja kultuurilistel kogunemistel, kus võib valitseda suurem oht;
20. **TAGAMA** selliste digiteenuste määrukest tulenevate kohustuste täieliku jõustamise, mis on seotud internetis leviva ebaseadusliku vaenukõnega seonduvate süsteemsete riskide maandamisega ja õigusega mittediskrimineerimisele, ning **INNUSTAMA** digiplatvorme ja muid vahendusteenuste osutajaid jätkuvalt ja sisuliselt osalema internetis leviva vaenukõne vastase võitluse tegevusjuhendis+;
21. **JULGUSTAMA** kestlikult ja **TOETAMA** kodanikuühiskonna organisatsioone ja muid üksusi selles, et nad taotleksid tunnustust usaldusväärsete teavitajatena digiteenuste määrukest alusel ning kasutaksid seda staatust tagamaks, et rassistlikku või diskrimineerivat laadi ebaseadusliku veebisisu vastu võetakse kiiremaid ja usaldusväärsemaid meetmeid järjepideval viisil, kaitstes samal ajal kodanikuühiskonna organisatsioone üldsuse osalemise vastaste strateegiliste hagide eest kooskõlas direktiiviga (EL) 2024/1069;

22. **TUNNISTAMA** uute ja kujunemisjärgus tehnoloogiate, näiteks generatiivse tehisintellekti ja agentse tehisintellekti ohte ja eeliseid ning **VÕTMA MEETMEID** algoritmilise diskrimineerimise, rassilise kallutatuse ja ebaseadusliku vaenukõne võimendamise tõkestamiseks ja lahendamiseks sellise tehnoloogia kogu elutsükli jooksul ja väärtusahelas kooskõlas tehisintellektimääruse ja muude kohaldatavate liidu õigusaktidega, sealhulgas diskrimineerimisvastase seadusega, tagades ohvrite suhtes soodsad õigusnormid algoritmilise diskrimineerimise tõendamiseks, korraldades algoritmiliste süsteemide tehnilist testimist kallutatuse ja diskrimineerimise suhtes ning luues tõhusa koostöömehhanismi turujärelevalveasutuste ja põhiõigustega tegelevate asutuste vahel;
23. **TAGAMA**, et internetis leviva ebaseadusliku vaenukõne ohvritel on kooskõlas läbivaadatud kuriteoohvrite õiguste direktiiviga juurdepääs tõhusatele kuriteost teatamise mehhanismidele, õiguskaitsevahenditele ja ohvriabiteenustele ning et riiklikud asutused on koolitatud ja varustatud selleks, et internetis toime pandud vaenukuritegusid tulemuslikult uurida ja nende eest süüdistusi esitada;

IV. Võrdõiguslikkuse andmete kogumine

24. **UURIMA** võimalusi, kuidas parandada võrdõiguslikkust käsitlevate andmete kogumist, kvaliteeti ja võrreldavust riiklikul tasandil kooskõlas kohaldatavate riiklike raamistikega, mis võivad hõlmata rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse, soo, seksuaalse sättumuse, vanuse, puude ja sotsiaal-majandusliku staatuse järgi rühmitatud andmeid, täielikus kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrusega (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) ning austades vabatahtliku enesemääramise põhimõtet, ning **INNUSTAMA** töötama koostöös komisjoni, Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) ja Eurostatiga välja ühised meetodilised raamistikud, et võimaldada sisulist riikidevahelist võrdlust ja tõenduspõhist poliitikakujundamist, austades täielikult igas liikmesriigis valitsevaid tingimusi ja vajadusi;

V. Hariduse, teadlikkuse ja ennetamise edendamine

- 25. SUURENDAMA** oma elanikkonna **TEADLIKKUST** ELis elavate inimeste mitmekesisuse eelistest ja rikkusest, õigusest mitte olla rassilise või etnilise päritolu alusel diskrimineeritud, rassilise või etnilise diskrimineerimise ohvritele kättesaadavatest õiguskaitsevahenditest ja kättesaadavatest ohvriabiteenustest, eelkõige võrdõiguslikkust edendavatest asutustest, ELi rassismivastase strateegia 2026–2030 vastuvõtmisest ning täiendavatest ELi ja liikmesriikide strateegiatest kõigi rassismi vormide vastu võitlemiseks, sealhulgas riiklike teadlikkuse suurendamise kampaaniate kaudu, samuti **EDENDAMA** dialoogi eri rühmade vahel, rõhutades samal ajal meie ühist identiteeti eurooplastena ja meie ühiseid väärtusi ELis, näiteks demokraatia, vabadus ja inimõigused;
- 26. JÄRGIMA** olulisi rahvusvahelisi kuupäevi, nagu ÜRO rahvusvaheline rassilise diskrimineerimise kaotamise päev ning kolonialismi ja orjastamise ajalooga seotud mälestuspäevad;
- 27. JÄTKAMA** holokausti mälestamist ja sellekohase hariduse pakkumist ning juhtima ennetavalt tähelepanu holokausti eitamisele, moonutamisele ja mitteoluliseks tunnistamisele kooskõlas IHRA holokausti eitamise ja moonutamise õiguslikult mittesiduva esialgse määratlusega;
- 28. OSALEMA** komisjoni ja UNESCO ühisprojektis, mille eesmärk on tugevdada rassismivastast haridust ja mis on kooskõlas strateegilise raamistiku (üleeuroopaliseks koostööks hariduse ja koolituse alal, et liikuda Euroopa haridusruumi loomise suunas ja kaugemale) teise tsükli prioriteetidega ning ELi noortestrategiaga, nagu on kirjeldatud ELi rassismivastases strateegias 2026–2030, samuti võitlema rassismi kõigi vormide vastu hariduses ja hariduse kaudu, hõlmates erinevaid ajaloolisi ja tänapäevaseid vaatenurki, et ennetada vägivalda, kiusamist, vaenukõnet, väär- ja desinformatsiooni ning rassilist diskrimineerimist ja edendada kaasavaid ja õiglaseid õpikeskkondi ning integreerida ajalooliste perspektiivide (nagu koloniaalajalugu, Atlandi-ülene orjakaubandus ja mõju põlisrahvastele) õpetamine rassismivastase hariduse tuumikkomponentidena;

VI. Demokraatliku vastupanuvõime tugevdamine

29. TUNNISTAMA, et Euroopa demokraatia vastupanuvõime suureneb, kui kaitsta meie põhiväärtusi, sealhulgas demokraatiat, õigusriiki ja põhiõigusi, ning et liidu väärtused on oluline kaitse välisriigist lähtuvate infomanipulatsioonide ja sekkumiste ning desinformatsioonikampaaniate vastu, mis kasutavad süstemaatiliselt ära rassismi, diskrimineerimist ja ühiskondlikke lõhesid, ning et kõnealuste väärtuste alalhoidmise meetmed, sealhulgas võitlus rassismi kõigi vormide vastu, on Euroopa demokraatia kaitsekilbis sätestatud liidu laiemal demokraatliku vastupanuvõime tegevuskava lahutamatu mõõde;

30. TERVITAMA komisjoni algatusi ja eelkõige järgmisi:

- esimese ELi rassismivastase strateegia 2026–2030 vastuvõtmist, mille puhul tuginetakse ELi rassismivastase tegevuskava 2020–2025 tulemustele;
- komisjoni rassismivastase võitluse koordinaatori, komisjoni antisemitismivastase võitluse ja juudi eluviisi edendamise koordinaatori ning komisjoni moslemivastase vaenu vastu võitlemise koordinaatori ametisse nimetamist alates 2015. aastast, võttes arvesse nende vastavaid volitusi ning kutsudes ühtlasi üles tagama piisavad ja võrdsed vahendid;
- internetiturvalisuse, vastutuse ja läbipaistvuse tervikliku õigusraamistiku väljatöötamist kogu Euroopa Liidus digiteenuste määruse abil;

- jätkuvat rahalist toetust liikmesriikidele projektide jaoks, mille eesmärk on kaitsta mitmekesisust ja kodanikuõigusi, eelkõige kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programmi (CERV) ning selle kavandatava järgneva raamprogrammi CERV+ kaudu programmi „AgoraEU“ osana, ilma et see piiraks järgmise mitmeaastase finantsraamistiku üle käivat arutelu;
- ühiseid jõupingutusi tugeva demokraatia võimestamiseks, kaitsmiseks ja edendamiseks kogu ELis Euroopa demokraatia kaitsekilbi ja ELi kodanikuühiskonna strateegia kaudu;
- tehisintellektisüsteemide ühtlustatud õigusraamistiku loomist ELis tehisintellektimääruse järkjärgulise rakendamise kaudu;

KUTSUB komisjoni ÜLES:

31. JÄTKAMA ELi rassismivastase strateegia (2026–2030) ja sellega seotud võrdõiguslikkuse liidu strateegiate⁴ rakendamise toetamist kooskõlas iga riigi oma oludega, integreerides rassismivastased ja mittediskrimineerimise kaalutlused asjakohastes komisjoni ettepanekutesse ja poliitikaalgatustesse; tagama, et komisjoni poliitikat, mille eesmärk on võidelda rassismi, antisemitismi ja moslemivastase vaenu vastu, rakendatakse koordineeritud ja vastastikku tugevdaval viisil ning et see on kooskõlas asjaomaste võrdõiguslikkuse strateegiatega, et täielikult rakendada rassismivastase strateegia aluseks olevat intersektsionaalset lähenemisviisi;

⁴ „Soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2026–2030“, LGBTIQ+-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia 2026–2030, puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030, romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlev ELi strateegiline raamistik 2020–2030.

- 32. JÄLGIMA** võrdõiguslikkuse liidu, sealhulgas rassismivastase strateegia, rakendamist ja **ANDMA SELLE KOHTA ARU** terviklikul, struktureeritud, läbipaistval ja korrapärasel viisil, mis võimaldab tehtud edusamme pidevalt hinnata, sealhulgas korrapärase eduaruannete kaudu, tuginedes FRA, Eurostati, riiklike võrdõiguslikkust edendavate asutuste ja kodanikuühiskonna andmetele ja õigustel põhinevale analüüsile, jätkama koostööd asjaomaste ELi asutustega võrdõiguslikkuse andmete kogumisel, sealhulgas interseksionaalse lähenemisviisi kaudu, hindama edusamme, tegema kindlaks püsivad puudujäägid ja soovitama vajalikke kohandusi;
- 33. JÄTKAMA** diskrimineerimisvastaste õigusaktide, eelkõige rassilise võrdõiguslikkuse direktiivi, võrdõigusasutuste suhtes kohaldatavaid nõudeid käsitlevate direktiivide, digiteenuste määruse, tehisintellektimääruse ning raamotsuse teatud rassismi ja ksenofoobia vormide ja ilmingute vastu võitlemise kohta, kasutades selleks kriminaalõiguse vahendeid, rakendamise ja jõustamise jälgimist;
- 34. TOETAMA** liikmesriike nende rassismivastaste tegevuskavade, programmide ja strateegiate väljatöötamisel, rakendamisel ja järelevalvel, eelkõige tehnilise abi, vastastikuste õppimise ürituste, õppekülastuste hõlbustamise, suuniste ja käsiraamatute avaldamise ning rassismivastase strateegia riikliku rakendamise ekspertiisrühma korrapärase koostumiste hõlbustamise kaudu;
- 35. TOETAMA** ja **HÕLBUSTAMA** käimasolevaid ühiseid jõupingutusi, et töötada välja mittesiduvad esialgsed määratlused struktuurse rassismi ja moslemivastase vaenu kohta, võttes täielikult arvesse olemasolevaid määratlusi ning rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjoni (ECRI) vastavat tööd;
- 36. TAGAMA** piisav ja sihtotstarbeline rahaline toetus kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja võrdõiguslikkust edendavatele asutustele, ilma et see piiraks järgmise mitmeaastase finantsraamistiku üle käivat arutelu; ning hõlbustama rassismivastase kodanikuühiskonna foorumi tööd ja laiema kodanikuühiskonna platvormi loomist kooskõlas ELi kodanikuühiskonna strateegiaga;

37. **TUGEVDAMA** koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonide ja inimõiguste kaitsjatega, eelkõige nendega, kes tegelevad rassismivastase võitluse ja põlisrahvaste õigustega,⁵ võrdõiguslikkust edendavate asutustega ja asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonidega, ning **HÖLBUSTAMA** korrapäraselt temaatilist teabevahetust liikmesriikide ja kõnealuste sidusrühmade vahel;
38. **TOETAMA** FRA ja sidusrühmade jõupingutusi viia läbi uuringuid ja küsitlusi, sealhulgas kvantitatiivsete andmete kogumise kohta, ning kvalitatiivseid uuringuid, et parandada rassismi ja diskrimineerimise kõigi vormide mõistmist;
39. **TUGEVDAMA** oma pühendumust rassismi ja diskrimineerimise kõigi vormide vastu võitlemisele ning põhiõiguste ja Euroopa väärtuste kaitsmisele ning **VEEL KORD KINNITAMA**, et rassismi kõigi vormide vastu võitlemine on Euroopa Liidu jaoks fundamentaalselt, õiguslikult ja strateegiliselt hädavajalik ning et tõeline võrdõiguslikkuse liit vajab kõigil valitsemistasanditel püsivaid, ambitsioonikaid ja piisavate vahenditega varustatud meetmeid.
-

⁵ Põlisrahvaste õigused, nagu on sätestatud põlisrahvaste õiguste ÜRO deklaratsioonis ja rahvusvahelises inimõigustealases õiguses.